

II. András uralkodása (1205 – 1235) és az aranybulla

Imre király halála után

- II. András a királyi birtokokat osztogatja – **érdemszerző cselekedetekért** (pl. részvétel egy hadjáratban)
- **Aránytalanul megnő** a nagybirtokosok száma

II. András terjeszkedő politikája

- **Halics** (orosz fejedelemség) megszerzésére indít hadjáratokat 1205, 1213 - eredménytelenül
- **Havasalföld és Moldva** megszerzése - sikeres
  - ✱ **Német Lovagrend** betelepítése Erdélybe 1211; kiűzésük 1225
  - ✱ A moldvai kunok megtérítése - domonkosok - milkói püspökség létrejötte 1227
- Az **erdélyi szászok** kiváltsága - Andreanum 1224

II. András belpolitikája

- A királyi vármegyerendszer felbomlása - királyi vármegyék helyett nemesi vármegyék
- A várkatonaság ideje lejárt - pótlására a király igénybe vette a feudális urak **magánhadseregeit** (tehát szüksége volt a nagybirtokosok támogatására) - a bárók ereje tovább növekedett
- A királyi birtok csökkenése, a hadjáratok kiürítették a kincstárat

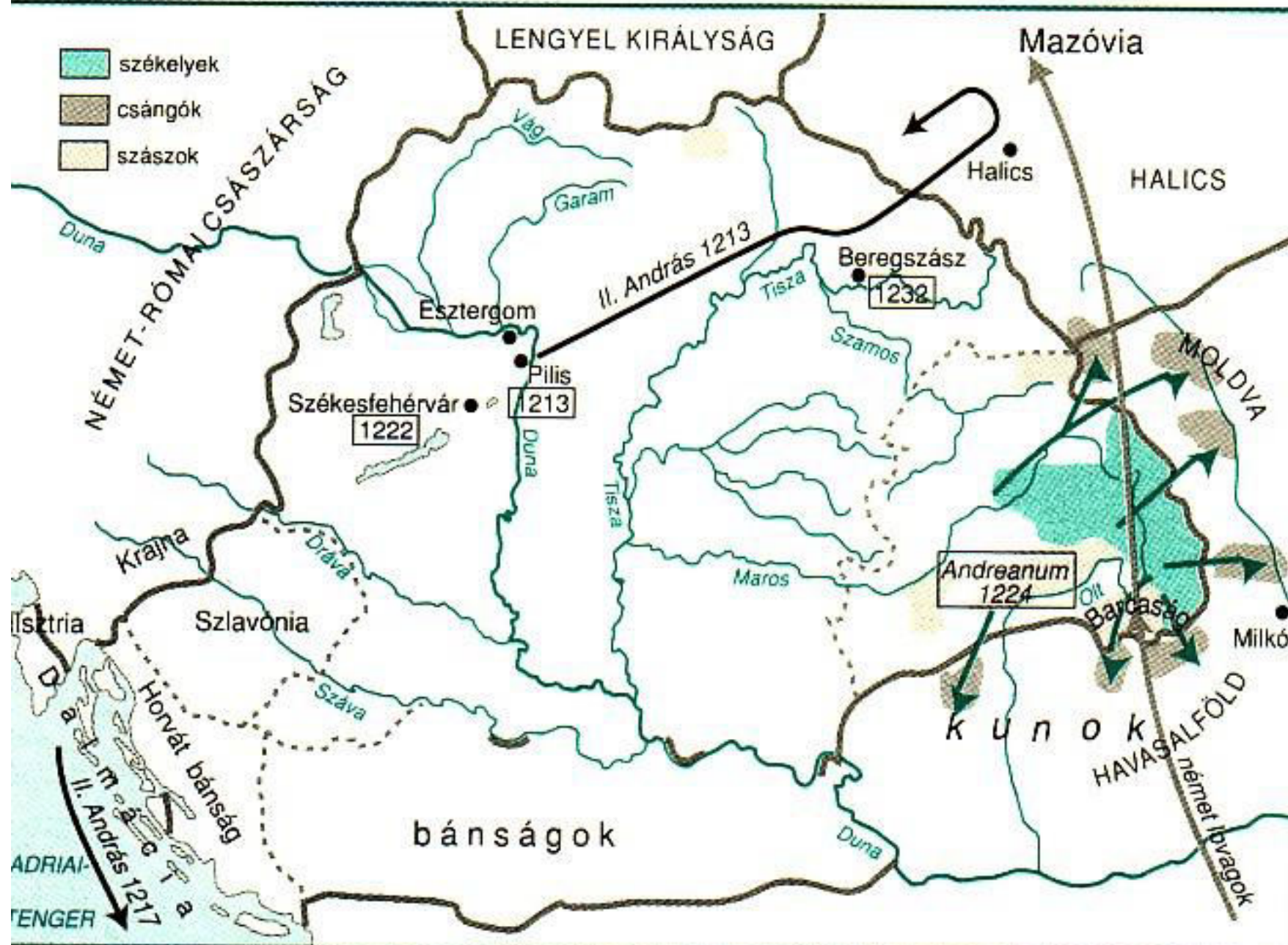

II. András keresztes hadjárata

- **1217-ben** indít keresztes hadjáratot a Szentföldre
- Az adriai tengerparttól (Spalato, ma Split) kikötőjéből velencei bérelt gályákkal
- Makó vitéz
- Kisebb katonai sikerek, vár elfoglalása
- **Egyházi ereklyéket** gyűjtött
- A kis-ázsiai Nikkaiából **feleséget hoz fiának, Bélának**

MAGYARORSZÁG II. ANDRÁS URALKODÁSA IDEJÉN

II. András uralkodása

- A kisbirtokosok, szerviensek veszélyben
- **Elégedetlenség** – akik nem kapnak adományt vagy nem kapnak eleget
- Gertrúd királyné **arroganciája**, rokonai (merániak) előnyökhöz, tisztségekhez juttatása – ellenszenv

II. András feleségének meggyilkolása

- Főúri szervezkedés – mialatt a király külföldi hadjáraton volt – Halics megszerzéséért, 1213
- A király feleségét Gertrúdot kíséretével együtt megtámadták a Pilis erdejében és megölték
- Hazatérte után a király kivégeztette és megbüntette az összeesküvés vezetőit/résztvevőit: Péter ispánt, Bánk nádort, Simont (Bánk vejét), ...

II. András feleségének meggyilkolása

- Az összeesküvésbe belekeverték **János – esztergomi érseket** is, kikérték véleményét a Gertrúd ellen tervezett merénylet ügyében
- János levélben válaszolt – **DE!!!** a (latin) szövegben nem használt pontokat és vesszőket *(ezért értelmezhető volt helyeslő vagy elutasító válaszként is)*
- ***„A királynét megölni nem kell félnetek jó lesz ha mindenki beleegyezik én nem ellenzem”***

II. András gazdasági intézkedései

- A királyi birtok drámai csökkenése - a **királyi jövedelmek csökkenéséhez** vezetett
- II. András a **regáléjövedelmekre** próbált támaszkodni: adó, vámemelés
- Évenkénti **pénzváltás** (kamara haszna)
- **Pénzrontás** – az új pénzérmék kisebbek voltak vagy kevesebb színezüstöt tartalmaztak
- **Pénzverő kamarák** felállítása – a kitermelt/kibányászott nemesfémeket pénzre váltották a termelőknek, a nyers nemesfémeket kivonták a forgalomból
- Új főméltóság létrehozása: **tárnokmester** (a királyi pénzügyek kezelője, kincseinek őrzője)

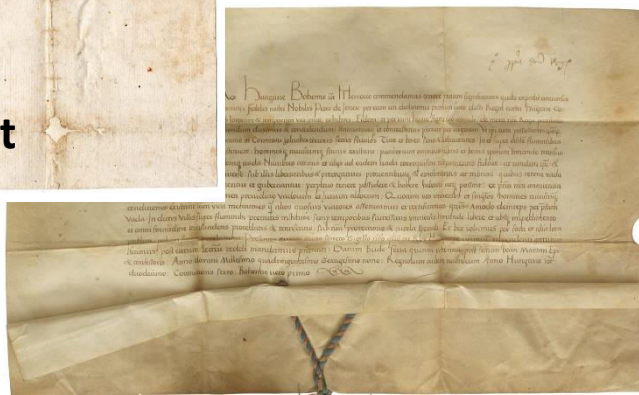

Az aranybulla keletkezésének körülményei

- Az **OKLEVELEK** megerősítése – **PECSÉTTTEL**
- **Pecsét = bulla (latinul)**
- A pecsétek anyaga: leggyakrabban viasz (vörös)
- A rendkívül **FONTOS** oklevelekre kerülhetett ólomból, ezüstből (pápai oklevelek), aranyból (királyi oklevelek)

az oklevélre nyomott
viaszpecsét

az oklevélre zsinóron
felfüggesztett viaszpecsét

pápai
ólompecsét

királyi aranypecsét

Az aranybulla keletkezésének körülményei

- Eltérő okok miatt, a magyar társadalom nagy része **szembekerült a királyi hatalommal**
- Az uralkodó osztály **felsőbb rétegei:**
  - ✱ **nem részesülnek a birtokadományokból**
  - ✱ mert félnek, hogy kiszorulnak a hatalomból
  - ✱ **elégedetlenek a külpolitikával**
  - ✱ merániak gyűlölete

Az aranybulla keletkezésének körülményei

- A világi nagybirtok nyomása ellen a *szerviensek* is szervezkedni kezdtek
- Az elégedetlenség **társadalmi mozgalommá** alakult, s a várnépek valamint a parasztok támogatásával **1222-ben**, a fehérvári törvénylátó napon kényszerítették a királyt, hogy jogaikat **törvény erejű oklevélben - Aranybullában (31 cikkely)** erősítse meg
- Az aranybulla törvényi tartalma hasonlít az angol **Magna Charta Libertatum**-ra, amely **1215-ben** keletkezett

Az aranybulla rendelkezései

- Az Aranybulla több pontja a **bárok** következő érdekeit tükrözi:
  - ✿ a **vármegyék** eladományozását (a kir. részéről) tiltja
  - ✿ **méltóságokat** nem adományozhat egész életre
  - ✿ birtokok **idegeneknek** adományozása tilos
  - ✿ **tisztségek idegeneknek adományozása** az ország tanácsának jóváhagyása nélkül tilos
  - ✿ a **pénzverő kamarák** zsidóknak és izmaelitáknak történő bérbeadása tilos
  - ✿ méltóságok **halmozását** tiltja
  - ✿ A felhatalmazza, hogy ha ő és utódai nem tartják be a törvényeket, **hűtlenség vétke nélkül ellenállhatnak = ELLENÁLLÁSI ZÁRADÉK**

ELLENÁLLÁSI ZÁRADÉK: ius resistendi et contradicendi = jogosan ellenállni és ellentmondani

Az aranybulla rendelkezései

- Tényleges súlyánál jóval kisebb mértékben szerepel az **egyház**, sőt van néhány kimondottan az **egyházat súlytó intézkedés**:
  - ✿ a tized **pénzen való szedésének tiltása** (csak terményben lehet)
  - ✿ a **só kereskedelmének tiltása**
- Azonban szabályozza:
  - ✿ a papság **rendi jogállását**
  - ✿ **adómentességet** ad számukra
  - ✿ „**privilegium fori**”
(a világi bíróságok nem jogosultak dönteni egyházi ügyekben)

- Az Aranybulla legtöbb pontja a szerviensek érdekét tükrözi:
  - ✱ adómentesség
  - ✱ **törvényes bírói ítélet nélkül** nem foghatók el
  - ✱ **engedély nélkül** birtokain még a király sem szállhat meg - „az én házam, az én váram”
  - ✱ a végrendelkezés szabadsága
  - ✱ csak a **király**, vagy a **nádor** ítélkezhet felettük
  - ✱ az ország védelmére kötelesek hadba vonulni, de **a királyságon kívül** (külföldön) **csak a király költségén**

- **1231 Aranybulla megújítása (2. Aranybulla, 35 cikkely):**
  - ✿ **egyházellenes intézkedések törlése**
  - ✿ zsidók és izmaeliták nem viselhetnek kincstári és egyéb közhivatalt
  - ✿ tized szedhető pénzben is
  - ✿ egyházi birtokok felett csak egyházi bíróságok ítélni lehetnek (hiteles helyek – loca credibilia, oklevelek kiadására jogosult helyek)
  - ✿ ellenállási záradék **kiegészül** - az ellenállás joga az **esztergomi érseké is!**

- Innentől kezdve a mindenkori magyar király köteles volt a **koronázási esküjében megerősíteni** az Aranybulla rendelkezéseit

Köszönöm a figyelmet!

